

ELÄMÄN TULIKOE

Pekka Ervastian esitelmä 13.11.1927

Elämän koulun kokeista saamme ehkä vähän selvemmän käsityksen ja ymmärryksen jos koetamme ajatella niitä sitä elämän taustaa vastaan, jossa ei ole mitään kokeita ja joka tausta kyllä on kaikilla ihmislieluilla aina ollut. Me olemme kyllä kaikki olleet semmoisessa elämän koulun lastentarhassa, niin sanoakseni, ettemme ole vielä tulleet asetetuiksi minkäänlaisille koetuksille. Mutta kuinka pitkä semmoinen aika on, saattaa olla vaikea sanoa, sillä tietysti verrattain pian on alkanut elämän koulu kokeiden välityksellä. Joka tapauksessa on meillä vanhojen kansojen traditioissa, niinkuin kohta tulemme näkemään, sangen eläviä muistoja semmoisesta ajasta, jolloin ei vielä ollut varsinaisia kokeita elämässä ja näyttää myöskin siltä, kun tutkimme näitä vanhoja kansoja ja heidän historiaansa, heidän elämän käsitystään, niinkuin silloin vielä olisi ollut semmoisia ihmisiä, jotka eivät varsinaisesti olleet elämän koulussa kokeita suorittamassa. Tämä sama tosiseikka saattaa pitää paikkansa vielä tänä päivänä, saattaa vielä tänäpäivänä olla ehkä ihmisiä, jotka niin sanoakseni vielä käyvät elämän koulua lastentarhassa. Myöskin samalla kun katselemme näitä asioita tällaista taustaa vastaan, huomaamme kuinka elämän koulussa näitä kokeita, kuten viime kerralla huomautettiin, ei suoriteta yksitellen eikä perätysten, vaan yhdessä, mutta kuitenkin sillä tavalla, että painopiste on elämän yhdessä kokeessa.

Viime kerralla puhuimme maakokeesta ja sillä tarkoitimme, että ihminen käydessään koulua maakokeita suorittamassa, että hän sielullisesti on painopisteessä tässä maakokeessa. Mutta tietysti elävä ihminen on siksi kompliseerattu, siksi monimutkainen olento, että hän kyllä vähemmässä määrässä samalla suorittaa toisiakin kokeita. Samalla näemme kuinka maakokeella on niin korkea saavutus päämääränään, että on aivan

mahdotonta saavuttaa sellaista ihanteellista päämäärää ilman, että on samalla suorittanut toisiakin kokeita. Tuntuu niinkuin hän itse asiassa suorittaessaan jonkun kokeen täydellisesti on sangen suuressa määrässä suorittanut myöskin toisia kokeita. Tämä tausta, elämän tausta on siinä, että ihminen käy semmoista lastentarhaa, jolloin hän ei vielä suorastaan ole kokeita suorittamassa. Kuvitelkaamme, että olisi ihminen, joka olisi aivan ulkopuolella kaikkia kokeita. Täytyy kuvitella semmoista ihmistä, joka ei ainoastaan ole vielä sangen älytön tai ilman ajatuksia, mutta myöskin ihmistä, joka on erittäin laiska ja hidas kaikessa sisäisessä elämässä. Vaikka hän ei ulkonaisesti olisikaan erikoisen laiska, niin hän on sisäisessä elämässä aina liikkumaton. Hänen sisäinen elämänsä ei ole omintakeista, oma-aloitteista. Hänen elämänsä on sisäisesti aivan vaan tapojen noudattamista, määrätyn elämänuran kulkemista ja suorittamista ilman mitään harrastuksia, ilman mitään mielenkiintoa. Jos me, jotka olemme ajattelevia ja sangen tuntevia olentoja, katselemme semmoista ihmistä, niin meidän mielestämme hän olisi todellakin surkuteltava olento. Hän läpikäy elämän ilman mitään elämän intressiä, hän ei harrasta mitään, hän ei ajattele mitään. Päivä alkaa ja loppuu aina samalla tavalla ihmisen eläessä tuttua elämäänsä omissa olosuhteissaan. Hän ei mihinkään pyri, hän ei mitään tavoittele, hän ei mitään pyydä. Sentään saattaa olla filosoofeja, jotka ajattelevat tämmöistä elämää onnelliseksi, jotka sanovat, että elämä olisi onnellista elämää, jos ihminen voisi olla aivan kuin joku eläin, joka ei mitään ajattele, elää ainoastaan niinkuin lehmä, syö, juo, makaa, eikä paljon mietiskele. Mutta nämä filosoofit eivät tietysti käytä tarpeeksi järkeään, sillä heidän pitäisi tietää omasta kokemuksestaan, että ihminen ei ole semmoinen olento. Jos hän joskus voi päästä johonkin semmoiseen ihmeelliseen tyytyväisyyteen, rauhaan ja autuuteen, joka kenties voisi muistuttaa intressitöntä, himotonta ja ajatuksetonta olentoa, niin on kuitenkin äärettömän pitkä taival näiden kahden ihmisen välillä. Sillä tuo ihminen, joka on

saavuttanut täydellisen rauhan on täytynyt paljon kokea. Siis kuvittelemme nyt tuollaista ihmistä, jolla ei ole mitään harrastuksia elämässä. Jos katselemme kansojen vanhoja traditioita huomamme, että vanhoilla kansoilla on ollut tietoa tällaisesta elämästä. Tämä ilmenee heidän kuvauksissaan kuoleman jälkeisestä elämästä. Meillä on ainakin kreikkalaiset ja suomalaiset, jotka kuvaavat kuoleman jälkeistä elämää kolkoksi ja kuivaksi. He sanovat, että mieluummin elävät maan päällä kerjäläisinä kuin tuonelassa kuninkaina. Tuonelassa on niin yksitoikkoista, harmaata ja kolkkoa. Onko tuo tuulesta temmattua? Niin sanoo tietysti semmoinen ihminen, joka ei usko kuoleman jälkeiseen elämään, hän pitää sitä tuulesta temmattuna. Mitä sanon nyt sanon ainoastaan ohimennen, kuin sulkumerkkien välissä. Ja tämä on: Jos katselemme kuoleman jälkeistä elämää, niin huomaamme, että on kyllä ennen maailmassa ollut aikoja, jolloin ihmisten kuoleman jälkeinen elämä oli kerrassaan kolkkoa, tyhjää ja harmaata. Ja vielä voimme huomata, että on nytkin ihmisiä, joiden kuoleman jälkeinen elämä on enemmän tai vähemmän kolkkoa, ikävää ja yksitoikkoista. Kun tarkastamme kuoleman jälkeistä elämää, niin nämä ihmiset, jotka viettävät tuollaista elämää, ovat juuri niitä ihmisiä, joilla ei ole ollut mitään intressiä elämässä, joiden elämä on kulkenut aamusta iltaan ja päivästä päivään aivan tuttua tasotettua latua. He ovat nukkuneet, nousseet ylös, kasvaneet, menneet naimisiin j.n.e. Mutta kaikki on tapahtunut kuin luonnollisesta velvollisuudesta. Ihminen ei ole mitään ajatellut. Semmoinen ihminen kun joutuu kuoleman jälkeiseen elämään, niin hän tuossa tuonelassa aivan kuin jatkaa tätä entistä, ruumiillista elämäänsä. Hän on mielestään samanlaisissa olosuhteissa. Hän elää aivan niinkuin hän eli maan päällä. Me huomaamme kuinka hän siellä syö, juo ja tekee työtä sekä nukkuu. Hänellä on vaimonsa, hänellä on kaikki samanlaiset olosuhteet kuin maan päällä. Mutta se mikä silloin on huomattavaa ja varsinkin voimme huomata nykyaikaisissa kuoleman jälkeisissä olutiloissa on, että tuollaiselle ihmiselle

alkaa kuoleman jälkeinen elämä vähitellen tuntua kolkolta. Kolkolta se ei tunnu maan päällä sentähden, että kun hän tuntee nälkää, niin hän syö, janoa, niin hän juo. Kun hän on väsynyt illalla paneutui hän nukkumaan ja nousi virkistyneenä ylös aamulla. Hän oli naimisissa ja sai lapsia. Kaikki tämä tuotti hänelle jonkunlaista iloa ja vaihtelua. Mutta kuoleman jälkeen – tuossa elämässä, jossa hän suorittaa samanlaisia tekoja ja temppuja kuin maan päällä – hän ei tunne mitään tyydytystä syömisestä, ei hän sammuta janoaan. Hän tekee työtä, mutta ei saa palkkaa siitä, hän tulee toimeen muutenkin. Hän on naimisissa, hänellä on vaimonsa tai miehensä, mutta lapsia hän ei synnytä. Nämä tällaiset muutokset tuossa kuoleman jälkeisessä elämässä saattavat hänet huomaamaan, että tämä on yksitoikkoista. Mitä hänen elämänsä oikeastaan on? Hän muistelee maanpäällistä elämäänsä. Silloin hän esim. maan päällä on nälkäinen, hän söi ja tuli ravituksi. Täällä taas hän ei ole nälkäinen, syö, mutta ei tule ravituksi, koska hän ei sitä kaipaa. Hänen mielestään on tämä hyvin kummallista elämää. Hän tietää olevansa kuollut ja hän ajattelee: Kolkkoa on olemassaolo. Tuo ajatus, joka hänessä herää kuoleman jälkeisessä elämässä, että olemassaolo on kolkkoa ja yksitoikkoista, on silloin hänen ensimmäinen saavutuksensa elämän koulussa. Sillä kun hän syntyy uudestaan elämään, niin kuin nyt tietysti tapahtuu, niin hän tuo mukanaan tuon kolkkouden ja ikävyyden tunteen, että olemassaolo on äärettömän yksitoikkoista ja ikävää. Silloin hän huomaa, että maan päällisissä olosuhteissa ikävyys, kolkkaus on voitettavissa. Jos me nyt ajattelisimme semmoista ihmistä, joka puhtaasti suorittaisi vaan maakoetta, niin hän olisi semmoinen ihminen, joka olisi tätä kokenut juuri, joka silloin huomaisi täällä maan päällä, että tuo työ voi antaa hänelle intressiä ja harrastusta. Työ voi tyydyttää hänen elämäänsä, työ, ja sitten työn jatko, kaikenlainen taiteellisuus työssä. Hänessä herää kauneuden kaipuu. Jos kysymme sosioloogeilta ja niiltä, jotka tutkivat ihmiskunnan historiaa, saamme kaikilta kuulla, että taiteellisia

harrastuksia herää kuin itsestään ihmisessä. Kaikissa luonnonkansoissa herää alkuasteella harrastus taiteelliseen työhön. Se on se, joka työn nostaa henkevämmälle tasolle ja siinä juuri ihminen näyttää itsensä. Jos siis joku tuommoinen ihminen, joka on kokenut kuoleman jälkeisessä elämässä, että olemassaolo on ikävää ja yksitoikkoista, sitten suorittaisi puhtaasti vaan maakoetta, olisi tuo siinä, että hän joutuisi semmoiseen kouluun, jossa hän voittaisi tuon ikävän ja yksitoikkoisuuden. Hän huomaisi, että elämän ikävyys ja yksitoikkoisuus on voitettava työllä. Myöhemmin me jokainen tiedämme, että voimme joutua omassa elämässämme aivan samanlaisten probleemien eteen, vaikka toisenlaisista syistä. Me joudumme saman kysymyksen eteen: Miksi elämä on niin kuivaa, kolkkoa ja yksitoikkoista? Silloin meidän sisässämme joku ääni sanoo, me tiedämme sen ja me voimme toteuttaa mitä se sanoo. — Tee työtä niin kaikki ikävä haihtuu. Mutta kuten sanottu, me ihmiset emme ole noin komplisoitumattomia, vaan olemme monimutkaisempia olentoja, olemme, niinkuin viime kerralla puhuttiin, sielullisia olentoja, samalla kun olemme ruumiillisia. Elämme kuin kahdessa maailmassa. Me itse asiassa elämme kuin neljässä maailmassa. Meidän sieluelämämme on kolmikylkinen. Me sieluissamme, sisäisessä elämässämme tunnemme, tiedämme ja tahdomme. Sitten elämme tässä näkyväisessä ruumiissamme ja koska me olemme olentoja, jotka yhdistämme nuo vastakohtat, hengen ja aineen, ruumiin ja sielun, elämme tietysti kaikissa yhtäaikaan, kaikissa noissa neljässä ruumiissamme että sielussamme, ruumiissa, joita sanotaan sielullisiksi ruumiiksi. Nämä neljä vastaavat neljää koetta. Sentähden maakoe on tekemisissä ihmisen fyysisen ruumiin kanssa. Ja nyt tulemme ensimmäiseen sieluelämämme puoleen, siihen puoleen itsessämme, jota nimitetään tuntemiseksi, aistitsemiseksi ja se on tekemisissä tulikokeen kanssa. Sentähden emme kauan käy ihmiselämän koulua ennenkuin joudumme myöskin tulikokeen heiteltäviksi. Ja se, että me joudumme tällaisten uudenlaisten kokeiden

suorittajiksi riippuu siitä, että meissä on tuo tunne, tunto, aistitseminen, aistit. Kun me elämme tässä elämässä, silloin ja hyvin pian aivan alkuasteilla tapahtuu semmoinen havainto, semmoinen muutosprosessi ihmisen sielussa, että hän havaitsee, että muutamat asiat, seikat, olosuhteet tuottavat hänelle mieltymyksen ja nautinnon tunteen, toiset taas ovat vastenmielisiä, saavat aikaan tuskaa ja kärsimystä. Ajatelkaamme ihmistä, joka syö ja juo. Niin kauan kuin hän on aivan raitis ja terve ihminen, hän ei pane mitään huomiota syömiselle ja juomiselle. Mutta tulee aika, jolloin hän huomaa, että hän pitää erityisesti jostain ruuasta ja juomasta, se tuottaa hänelle suoranaista nautintoa. Silloin alkaa hän siitä nauttia. Ja kun hänellä vielä ei ole mitään kokemusta, hän nauttii tuosta ruuasta ja juomasta siihen määrään, että hänen ruumiissaan syntyy reaktio, se ei osaa sulattaa, ottaa vastaan. Mitä me sanomme silloin? Sanomme, että se tulee sairaaksi. Ihmiskunnan sairaudet ovat kaikki alkuaan syntyneet sisäisistä syistä ja myöskin ulkonaisista syistä. Samoin monet ihmiskunnan sairaudet ovat tekemisissä juuri syömisestä ja juomisesta kanssa. Olemme turmelleet rotuamme syömisellä ja juomisella. Se on seikka, jota ei kukaan kieltäne. Mutta ihmisellähän ei ole ainoastaan syömisestä ja juomisesta mahdollisuus nautintona ja kärsimyksenä. Hänellä on tässä sielullisessa tunnepuolellaan toisiakin mahdollisuuksia. Hänellä on ennenkaikkea sangen merkillinen kyky, jota filosofit sanovat suvun jatkamiskyvyksi. On semmoisia ajattelevia ihmisiä, jotka sanovat, että ihmisen sukupuolisuus on hänellä olemassa sitä varten, että hän jatkaisi sukuaan.

Tietysti se on näennäisesti sitä varten olemassa. Samalla lailla kuin syöminen on olemassa sitä varten, että ihminen pysyisi hengissä, niin on myöskin sukupuolinen elämä sitä varten, että ihminen jatkaisi sukuaan. Mutta tämä on aivan teoreettinen näkökanta. Me tiedämme samalla, että kun tuo syöminen on muuttunut aistilliseksi nautinnoksi ja on hienostuttanut ihmistä erinomaisesti, on se tehnyt hänestä aivan uudenlaisen olennon.

Hän on kulttuuriolento, joka valitsee ruokansa, koko organismi on saanut erikoisen kehityksen tuon herkkyyden avulla, joka on syntynyt sen kautta, että hän alkoi nauttia ja kärsiä. Nämä asiat ovat olleet omiansa erinomaisesti kehittämään ihmistä. Tietysti voi sanoa, että alaspäinkin. Mutta jollemme rajoitu ainoastaan omaan eettilliseen näkökantaamme, vaan ajatteleme ihmiskunnan kehitystä suuremmassa piirissä ihmeellistä tulevaisuutta kohti, niin meidän täytyy myöntää, että ihmisen ruumis on kehittynyt, organismi on tullut hyvin kompliseeratuksi. Hänen hermostonsa on luonut erinomaisia sähkölinjoja sinne tänne sen kautta, että ihminen on oppinut nauttimaan ja aistitsemaan. Sitten on reaktio, tuska ja kärsimys, joka seuraa jokaista liiallista nautintoa, ja minä en nyt puhu mitään moraaliselta kannalta ja eettiselstä. Minä tiedän, että meidän täytyy kaikki nuo asiat voittaa, mutta puhun ainoastaan ihmiskunnan suuresta kehityksestä, ja kuinka paljon on ihmistä kasvattanut kaikki nämä kyvyt, jotka ihmisessä ovat heränneet. Emme saa väheksyä inhimillistä nautintokykyä ja aistillisuutta. Sentähden on tuo filosofinen näkökanta, joka ankaran tuomitsevana sanoo, että ihmisen sukupuoliuus on sitä varten, että hän jatkaisi sukuaan yksipuolinen. Päinvastoin voi ajatella ja tiedämme, että meillä ei ole sukupuoliuivoimaa ainoastaan sitävarten, että jatkaisimme sukua, vaan nähtävästi se on voima, joka heittää meidät syvimpään helvettiin ja korkeimpaan taivaaseen, siten opettaen meille jotakin. Se on ihmeellinen voima, joka panee tuskasta voihkimaan ja onnesta laulamaan. Se on semmoinen voima, joka kehittää meissä kykyä rakastaa. Ilman sitä, missä olisi meidän rakkauskykymme? Tietysti itse rakkaus on henkemme sisäinen elämä, mutta jos ulkonaisesti ruumiimme ja eri käyttövälineidemme avulla opimme rakastamaan, tuo sisäinen rakkauden kykymme tulee vähitellen esille meissä, pääsee kuin päivänvaloon mitä syvempien kokemusten kautta, sentähden että elämme elämän katkeraa koulua. Ihmisen sukupuoliuus on syynä miltei suurimpiin kärsimyksiin, mitä

ihmiskunta on kärsinyt. Sukupuolikysymys on kohta nuorelle ihmiselle ihmeellinen kysymys. Se panee hänet miettimään. Meidän aikamme ihmiset saavat paljon ajatusaihetta siitä kysymyksestä. Mikä on tämä ihmeellinen sukupuolivoima minussa? Pitääkö minun sitä tyydyttää? Millä tavalla minun pitää tyydyttää sitä? Onko se tyydytettävä avioliitossa, vai onko se tyydytettävä muullakin tavalla, koska avioliitto nähtävästi voi lisätä maailman tuskaa. Sillä tavalla meidän aikamme nuoret voivat ajatella. Eivät ne enää ole sokkosilla. Eivät ne ajattele, niinkuin ennen, että avioliitto on paratiisi maan päällä, johon juuri pitää pyrkiä. Meidän aikamme nuoret ovat hyvin suuressa määrin päässeet selville, ikäänkuin nähneet, että sukupuoliisuus on itsessään merkillinen probleemi, ja jää kysymykseksi ratkaiseeko avioliitto tämän probleemin. Minä en tässä tietysti puhu minkäänlaisesta ratkaisusta, vaan konstatein, kuinka asiat ovat. Meidän ei pidä millään tavalla olla sokkosilla itsemme eikä toisten kanssa, vaan katsella totuutta suoraan silmiin. Silloin tunnustamme, että sukupuolipulma on ääretön pulma ihmiselämässä. Se on asia, joka saa tuskia aikaan, hirmuisia sielun tuskia, hirmuisia onnettomuuksia ihmiselle ja muutamissa tapauksissa taas suurenmoisia nousuja. Tulikoe elämässä on tekemisissä tämän meidän tunnuruumiimme ja aistimusruumiimme kanssa, meidän aistillisten kykyjen ja sisäisten tunteiden kanssa. Se on tulikoe sentähden, että elämässä on olemassa tuli, niinkuin apostoli Paavalikin sanoo, tuli, joka kaikkia koettelee, jossa kaikki palaa, mikä ei ole ikuista. Koska olemme nyt tässä puhuneet kuoleman jälkeisestä elämästä, niin tiedämme kirjoista tai tiedämme kokemuksesta, että n.s. helvetit ja kiirastulet alkavat ihmisen kuolemanjälkeisessä elämässä silloin, kun ihminen tässä maanpäällisessä elämässä alkaa nauttia ruumiinsa avulla, nauttia ja kärsiä ja tuntea tuskaa. Jos ihminen alussa ei olisi niin paljon kärsinyt, voimme ajatella ihmistä, joka on siis hirmuisen terve ruumiiltaan, niin että ruumis ei sano hänelle mitään, vaikka hän söisi ja joisi kuinka paljon tahansa,

voimme myöskin ajatella ihmistä, joka on niin äärettömän terve sukupuolielämältään, että hänen ruumiinsa, sielunsa ja omatuntonsa ei sano mitään, vaikka hän eläisi mitä hirmuisempaa Don Juanina ja tyydyttäisi himojaan, kuinka suuressa määrin tahansa ja vaikka hän saisi jonkun verran onnettomuuttakin aikaan, voimme ajatella semmoista ihmistä, joka tässä kaikessa onnistuisi maan päällä, joka ei tarvitsisi kärsiä, niin kun katselemme kuoleman jälkeistä elämää, huomaamme, että hän joutuu kiirastuleen. Siinä määrin kuin hän on nauttinut kärsimättä, siinä määrin hän kärsii siellä, sillä elämän tuli häntä polttaa ja se tuli näkyä ja tuntuu myöhemmin myöskin fyysisessä elämässä. Siinä tuleessa ovat useimmat ihmiset. Jos tulikokeen suorittaa ensin helvetissä, kiirastuleessa kuolemanjälkeisessä elämässä, niin myöhemmin joutuu sen fyysisessä elämässä suorittamaan. Sentähden huomamme, miten meidän aikamme tuskin on ainoatakaan ihmistä, joka olisi terve aina kehdestä hautaan asti. Joskus voi olla. Useimmat ihmiset ovat sairauksille alttiita. On harvassa niitä ihmisiä, jotka sukupuolisesti olisivat tuollaisia Don Juaneja. Useimmat ihmiset joutuvat kärsimään tässä fyysisessä elämässä ja sukupuolielämästä sen johdosta jo, että tämä sukupuolisuus on problemi, joka voi olla sitä jo hyvin nuoresta saakka. Siten joudumme tulikokeeseen tässä näkyväisessä elämässä, ja siinä asenteessa ovat uskoakseni useimmat ihmiset. Voi olla sellaisia ihmisiä, joissa tämä sukupuolisuus ei ole herännyt minkäänlaisena häiritsevänä probleemina. He ovat menneet naimisiin, joutuneet siihen kohtaan, että heidän velvollisuutensa on perustaa talous, mutta jotka eivät koskaan ole erikoisesti miettineet. He synnyttävät lapsia aivan luonnollisella tavalla, eivät he niitä asioita mieti. He eivät nauti eivätkä kärsi. Saattaa olla niitä ihmisiä, mutta niitä ihmisiä on harvassa. Enimmäkseen kai ihmiset ovat tuossa elämän kohdassa, että he sanomattomasti kärsivät ja sanomattomasti nauttivat juuri sukupuolivoimansa avulla. Ja silloin ne ihmiset, joille tuo sukupuolisuus on

muodostunut probleemiksi tässä nykyisessä elämässä ovat suorittamassa tulikoetta. Muistan, että kun puhuimme maakokeesta, sanoimme että sitä suorittaessamme teemme kaikenlaisia kokemuksia. Voimme ottaa kokolailla pahoja harha-askeleita, kokemukset ovat yhteydessä omistamisen kanssa, ovat tekemisessä köyhyiden ja rikkauten kanssa. Ja se, joka on maakokeen suorittanut ei ole köyhä eikä rikas. Hän on ihminen, jolle ne ovat aivan samaa. Hän on rahan herra, hän ei omista mitään. Hän on ainoastaan huoneen haltija, koska maailma sentähden on hänen omansa, ja samalla tavalla kun siis huomasimme, miten maakokeella on tuommoinen korkea ihanne, päämaali, joka on saavutettavissa ja jota kohti kuljetaan monenlaisissa etapeissa, monenlaisia pienempiä kokemuksia tekemällä, ollen tekemisessä rikkauten ja köyhyiden kanssa, samalla tavalla on tulikokeen suhteen. Tulikokeessa on olemassa päämaali, joka on saavutettavissa ja tulikokeessa on tie, jota pitkin kuljetaan päämaalia kohti. Mikä on tuo päämaali, ihanne, jota kohti tulikoe meitä vie? Se on täydellinen riippumattomuus kaikesta aistielämästä, tunne-elämästä, täydellinen itsensä hillitseminen, täydellinen puhtaus, jos käytämme toista nimeä. Meidän ihanteemme on puhtaus. Jos meillä on selvillä tuo, mitä elämä tahtoo meille opettaa, mitä elämä meille tulikokeen avulla tahtoo opettaa, jos meillä on se selvillä, että se on puhtaus, ehdoton puhtaus, silloin meidän on verrattain helppo ratkaista kaikkia käytännöllisiä kysymyksiä ja problemeja. Meidän pitää aina ratkaista ne siten, että ne viittaavat puhtauteen päin ja panevat meidät kulkemaan puhtautta kohti. Ei meidän pidä sillä tavalla ratkaista mitään probleemia, mitään vaikeutta, että me sanomme itsellemme tai vielä pahemmin sanomme toiselle: Ole ehdottomasti puhdas ja tuomitse toisia, jotka eivät tahdo olla ehdottomasti puhtaita, kun kerran olemme sanoneet ja ilmoittaneet, että niin on ihanne ja niin on oleva. Sillä tavalla ei ole mitään ratkaistavaa, realistisesti sillä tavalla on se ratkaistava, että sanomme itsellemme ja toiselle: Tuossa on ihanne, sitä kohti

kulje, katso mitä valoa se luo ja anna tuon vaikeuden joutua tuon valon valaisemaksi, silloin itse se valo joka tulee puhtaudesta, se valo valaisee kysymystä ja ratkaisee sen samalla. Että jokainen kysymys on ratkaistava eri tavalla on käytännöllinen kysymys. Ei ole mitään tuollaista yhtä vasaran lyöntiä naulan päähän: näin ja varjele niitä, jotka eivät ole sen mukaan. Ei elämän koulu ole semmoinen. Me ihmisethän olemme vapaita olentoja. Emme voi uskoa Jumalaan, joka on ankara tyranni, joka tahtoo pakottaa meitä. Meissä on herännyt järki ja ajatus, olemme tulleet ihmisiksi, jotka kaipaavat vapautta ja voimme ymmärtää semmoista Jumalaa ja elämää, joka antaa meille täydellisen vapauden, mutta kasvattaa meitä. Silloinhan me itse viisastumme, opimme huomaamaan, mikä on oikein, mikä väärin, mikä on huonoa, mikä hyvää. Tuon me opimme ja semmoisesta voi iloita ja olla kiitollinen. Semmoisesta koulusta iloitsimme, jossa meille aina huomautetaan sangen pelottavalla ja sangen ankaralla tavalla ehkä monen mielestä, koska se tulee tuskien ja kärsimysten muodossa. Semmoinen koulu, jossa huomautetaan niin, että itse ymmärrämme, kun tahdomme. Kun olemme ja tahdomme ja tunnemme olevamme elämän koulussa, silloin mielellämme tahdomme myöskin viisastua, tahdomme mielellämme myöskin olla vapaita, ettemme voi sokeasti jotakin tehdä, sentähden, että joku on sanonut: Jumala tahtoo niin ja niin. Tunnemme, että semmoinen Jumala on pienempi kuin elämä. Elämä on semmoinen, että se antaa meidän tehdä niinkuin itse tahdomme. Mutta se antaa kantaa myöskin seuraukset. Niitä emme voi välttää. Olemme vapaita tehdessämme, mutta tekojemme seuraukset meitä seuraavat, niinkuin rattaat hevosta. Sentähden elämä on koulu, jonka me täydestä sydämestämme voimme hyväksyä. Kun elämän tulikoetta, maakoetta olemme suorittamassa, silloin meidän kokemuksemme, monenlaiset kokemuksemme omistamisen siis yhteiskunnallisen kysymyksen suhteen, meidän monenlaiset kokemuksemme personallisen elämämme ja yhteisen elämämme suhteen meidät nostaa.